

Ukrainian-Polish trans-border cooperation, namely, cooperation of Ukrainian and Polish border territories, especially in the context of the EU enlargement to the east. The author shows the directories of trans-border cooperation in depth of social, cultural, international relations between communities, regional governments of Ukraine and Poland and introduces mutual interests and real ways of Ukraini-

УДК: 323(498)

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РУМУНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Румунія посідає важливе місце серед країн Центрально-Східної Європи. Вступ Румунії до ЄС (2007 р.) вважається її значним досягненням у сфері міжнародних відносин. Після вступу Румунії до Європейського Союзу, країна отримала низку нових можливостей розвитку політичних та економічних умов життя і наблизитись до рівня найрозвинутіших держав ЄС. Європейські стратегічні програми розвитку та фонди направили свою діяльність на покращення рівня життя пересічних румунів, сьогодні європейських громадян. Уроки, здобуті в процесі трансформацій Румунії та інших держав членів ЄС є навіть більш важливими, ніж приклади успішних реформ.

Ключові слова: Європейський Союз (ЄС), розширення, інтеграція, суспільна думка, соціальні проблеми, суспільство, молодь, реформування, Центральна та Східна Європа, інтеграційні процеси.

Видатні досягнення Європейського Союзу в економічній, політичній, правовій, соціальній і культурній сферах викликають природне захоплення тими можливостями, які надають міждержавні інтеграційні структури. Бажання вийти до Європейської спільноти продемонстрували навіть народи, які лише нещодавно здобули або відновили свою державність і для яких незалежність і повнота суверенітету, примат зверхності внутрішнього права над наднаціональним, а також незалежність у визначенні зовнішньої та внутрішньополітичної стратегії, мали б бути пріоритетними цінностями. Їх не бентежить навіть те, що Європейський Союз давно вийшов за рамки економічного співтовариства і набуває рис політичної наддержавної структури.

Вступ до НАТО фундаментально змінив статус Румунії на європейському й міжнародному рівні. Членство в Альянсі дало змогу безпосередньо впливати на процес ухвалення економічних рішень на євроатлантичному просторі.

Починаючи з 1990 року інтеграція до НАТО визначалася як стала мета румунської зовнішньої політики, що мала підтримку як населення, так і політикуму. Значних успіхів у інтеграційному процесі вдалося досягти завдяки змінам, проведеним у румунському суспільстві – довгим рокам важкої праці присвяченим реформам у політиці, армії, економіці, громадянській сфері.

Досягнення стандартів НАТО допомогло Румунії наблизитися до ЄС, оскільки обидві організації

an-Polish cooperation across the border line. The factors of the functional border: the population movements, the EU visa policy that has influenced on the Ukrainian – Polish border cooperation.

Key words: Euroregion, frontier cooperation, Euro-integration processes, cultural aspect social aspect.

© Любов Сарафінчан
(м. Чернівці)

сповідують спільні цілі, принципи та критерії поведінки. Розвиток демократичного суспільства, визнання верховенства права, існування функціональної ринкової економіки, боротьба з корупцією, захист прав національних меншин, – це саме ті критерії, що їх мають поділяти кандидати на членство як у НАТО, так і в Європейському Союзі.

1 січня 2007 року Румунія стала членом ЄС, даючи європейському простору найбільш оптимістичних європейських громадян.

Після вступу Румунії до Європейського Союзу країна отримала низку нових можливостей розвитку політичних та економічних умов життя і наблизитись до рівня найрозвинутіших держав ЄС. Європейські стратегічні програми розвитку та фонди направили свою діяльність на покращення рівня життя пересічних румунів, сьогодні європейських громадян. Уроки, здобуті в процесі трансформацій Румунії та інших держав членів ЄС є навіть більш важливими, ніж приклади успішних реформ.

У світлі вищезазначеного не викликає застережень актуальність дослідження процесів, пов'язаних із заснуванням і розвитком історико-політичного феномену сучасності – європейського інтеграційного об'єднання. Досвід інтеграції країн-членів Європейського Союзу цікавий не лише, з точки зору, пошуку Україною ефективної стратегії її шляху до Європи. У процесі інтеграції європейці зуміли успішно подолати наслідки економічних, енергетичних, фінансових криз, здійснити структурні реформи в індустрії і агропромисловому комплексі, досягнути значних успіхів у науково-технологічній і соціальній сферах, створити демократичне правове суспільство. Аналіз євроінтеграційних процесів і вивчення досвіду ЄС є корисним також при вирішенні проблем, пов'язаних з інтеграційними процесами на території СНД, актуальними завданнями поглиблення всебічного співробітництва України з країнами як європейського, так і пострадянського простору.

Актуальність даної теми полягає в тому, що дослідження питань, які торкаються сучасного політичного, економічного та соціального розвитку Румунії дозволяє глибше зрозуміти причини розвитку країни після її вступу до євроатлантичних структур.

Проблеми європейської інтеграції стали об'єктом уваги і предметом досліджень багатьох вчених. Сьогодні опубліковано чимало наукових праць як

описово-фактологічного, так і аналітичного характеру, присвячених інтеграційним процесам.

З-поміж наукових праць, безпосередньо присвячених євроінтеграційним процесам, перш за все потрібно згадати працю румунського дослідника Irimia Horia Bogați și săraci în Europa. Problema disparităților»[8], в якій автор аналізує етапи входження Румунії до ЄС та вплив цього фактору на румунське суспільство. Інший румунський дослідник Popescu Constantin у праці Paradigma întregului viu, намагається об'єктивно розглядати умови та наслідки приєднання румунів до європейської спільноти, що безумовно становить значний інтерес для дослідників.

Потрібно зазначити ще ті праці румунських авторів та дослідників, в яких розглядаються сучасні проблеми та виклики, що постали перед Румунією на європейському рівні. Серед них праця Drăgan Gabriela Tendițe și evoluții la nivelul politicii de coeziune [10] та праця Șerbana Radu A cincea dimensiune a pieței unice europene, і праця Matei Lucia Managementul public.

Слід також зазначити про публікації в пресі та документи національних стратегічних інститутів. В цьому контексті варто наголосити на широкому інформаційному значенні тих політичних, економічних та соціальних процесів, які відбуваються в Румунії та про їх висвітлення у засобах масової інформації.

Від початку світової фінансової кризи пройшло не-мало часу. Як вона вплинула на пересічних румунів, які зміни сталися в цей період в соціальному житті країни?

У першу чергу, румуни були змушені відмовитися від невеликих екстравагантних забаганок, як поїсти в ресторані або проїхати на таксі. Упродовж останнього року, сімейний бюджет був направлений на покриття повсякденних домашніх потреб, принаймні це впливає з нещодавно оприлюдненого дослідження, проведеного Mednet Marketing Research Center. Згідно з цим дослідженням, фінансова криза позначилася і на способі проведення румунами зимових свят, у середньому цього року на Різдвяні і новорічні свята було витрачено 1523 лея. Приблизно 52% респондентів заявили, що ця сума менша, ніж торішня кількість румунських туристів, які зустріли Новий рік в пансіонатах або готелях країни знизилася на 8%, порівняно з попереднім роком, точніше до 95 тисяч 400 осіб, а витрачено було на 13% менше, а саме 124 з половиною мільйона леїв[11]. Водночас на 20% зменшилась кількість румунів, які зустріли Новий рік закордоном. Точніше Новий рік в інших країнах зустріли лише 10 тисяч 500 румунів, які витратили на це на 13% менше грошей, порівняно з минулим роком.

Скорочення кредитування населення, зниження доходів споживачів, високе безробіття, все це будучи наслідками кризи, змінили споживчу поведінку румунів. Наприклад, зараз більшість вважає за краще готувати удома, ніж їсти в ресторані, що помітно і в продажах приладів для приготування їжі. Кухонні комбайни, ручні блендери, інші електромеханічні кухонні апарати показали зростання минулого року,

якщо судити з дослідження Mednet Marketing Research Center. На споживчу поведінку все більше впливають реклами для товарів за пониженими цінами і еволюція цін, говорять фахівці. Дослідження вказує також, що загальний обсяг продажів з початку року до вересня 2009 року був на 42,3% відсотка меншим, ніж в той же період 2008 року.

Прогноз на 2010 рік був досить похмурим, зазначається в дослідженні Mednet Marketing Research Center. Не більш оптимістичними є оцінки фахівців, які стверджують, що рівень безробіття в Румунії зросте від 7% зараз до 10% в першій половині року [12].

У Румунії щороку тисячі студентів закінчують вищі навчальні заклади в різних галузях, в яких ринок праці вже давно не має потреби. Ці навчальні заклади зберігають робочі місця для викладачів, але надають випускникам мало шансів в професіях, для яких вони підготувалися. У такому економічному контексті, кажуть фахівці з питань людських ресурсів, чимало працівників займають робочі місця, невідповідні їхній підготовці, лише для того, щоб десь працювати. Якщо торішні кандидати ще могли вибрати відповідне робоче місце, на даний момент в досить багатьох випадках висококваліфіковані працівники стикаються з труднощами в пошуку робочого місця. Фахівці у сфері людських ресурсів прогнозують, що цього року тенденція зміниться і багато хто погодиться зайняти робочі місця, невідповідні їх підготовці. Зрозуміло, найчастішим поясненням цієї ситуації є відсутність альтернатив, коли необхідна парасолька для поганої погоди. А такого роду випадки, твердять фахівці у сфері людських ресурсів, зустрічаються скрізь, на всіх рівнях. Декому пощастило знайти все-таки роботу, хоча вона не відповідає їхній спеціалізації. Інші, яким менше пощастило, головним чином молоді люди, зустрічаються з відмовою роботодавців, бо вони дуже добре підготовлені[10].

Згідно з останніми даними Національного інституту статистики, за рік після закінчення будь-якого навчального закладу лише 33,6% випускників знайшли собі робоче місце. Проте з іншого боку, адміністратори фірм висловлюють незадоволеність у зв'язку з якістю знань молодих випускників і кажуть, що після їх взяття на роботу, їх треба перекваліфікувати.

Румунські працівники твердять, що все більше відчують ненадійність робочих місць, 75% з них вже подали заяви для знайдення місця праці закордоном, хоча і закордоном попит значно знизився в останні місяці. У січні існував попит лише на водіїв таксі у Великобританії, офіціантів і прибиральниць в Греції або на круїзних судах. Більшість бажаючих обіймати такі посади були румуни, котрі вдома мали надійне і добре оплачене робоче місце. Дані були централізовані консалтинговим товариством Transylvania Jobs, що аналізує процес пересування на ринку робочої сили.

Молода людина, місячна зарплата якої донедавна складала 3500 євро і яка працювала в одній компанії в місті Тиргу Муреш, була вимушена шукати місце

праці за кордоном. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року, у січні 2009 року в Румунії було на 120% більше бажаючих найнятися на роботу за межами країни. Ці робочі місця шукали як правило люди з досвідом у їхніх сферах діяльності, а тепер звертаються висококваліфіковані працівники. Через велику кількість заявок, конкуренція на вакансії стає все сильнішою, а претензії пов'язані із зарплатою та умовами праці значно знизилися.

На жаль, Румунія фігурує з-поміж тих країн ЄС, з найбільшою кількістю молодих безробітних. Серед румунів, яким не удалось знайти собі робоче місце, 20% складають молоді люди, вік яких не перевищує 25 років. Економічна та фінансова криза, яку переживає цілий світ, починає поглинати все більше і більше Румунію, а перспективи виходу з неї виявляються марними. Прем'єр-міністра Еміль Бок закликав профспілки зрозуміти, що Румунія не дозволяє собі відмовитися від законів про оплату праці та пенсії, необхідних для реформування держави. Він застеріг, що у протилежному випадку, буде втрачений контроль за громадськими витратами і Румунія може дійти тієї самої скрутної економічної ситуації, що й Греція. Е. Бок ще зазначив, що якщо державні гроші не будуть використані пріоритетно для інвестицій та створення місць праці, Румунія не зуміє як короткий, так і за довгий строки справитися із викликами.

«Румунський страйк, менший брат грецького страйку», застерігає часопис Евеніментул Зілей, який пише, що хоча профспілковцям не вдасться вивезти на вулиці кілька мільйонів людей, вони погрожують уряду блокуванням діяльності у всій бюджетній системі. Часопис пояснює те, що протестуючі висловили свою невдоволеність способом життя передбачених заходів Законом про єдину тарифну сітку розрядів і коефіцієнтів з оплати праці робітників бюджетних установ, в результаті яких були зменшені зарплати для багатьох категорій працівників державного сектору, але і проектом нового Закону про пенсії. Часопис Евеніментул Зілей повідомляє, так само, про страйк працівників бухарестського метрополітену та мітинг транспортерів.

Тиждень рухів протесту, почнеться мітингами по всій країні, організованими Федерацією Вільних профспілок сектору освіти, яка невдоволена такою задавленою проблемою, як заборгованість із виплати зарплат та заплановані на осінь звільнення з праці. За даними газети Журналул Націонал педкадри погрожували замороженням навчального року, якщо їхні вимоги не будуть виконані. Та сама газета ще пише, що вийдуть на вулицю і пенсіонери, котрі вимагають підвищення пенсій. Уряд радить обрати варіант приватних пенсій, пише публікація Гиндул, яка наводить як приклад пораду міністра економіки Адріана Відяну, за словами якого румуни із великими зарплатами, які бажають отримувати пенсії по мірі їхніх зарплат, не повинні покладати надії на держбюджет, а на приватні пенсійні фонди.

Румунський міністр фінансів Себастьян Вледеску повідомив, що зарплатні та пенсії слід негайно адаптувати, щоб країна мала необхідні ресурси для інвестицій. Він зазначив, що зарплатні та пенсії є великими у порівнянні з ефективністю економіки. С. Вледеску уточнив, що в бюджеті на 2010 рік витрати на зарплати перевищать 9% від ВВП, скільки передбачалось, а соціальні витрати складуть 12%. Бюджетний дефіцит Румунії склав у першому кварталі 2009 року 1,1%, скільки було погоджено з МВФ. Натомість бюджетні надходження, упродовж того ж періоду, були меншими ніж прогнозувалось. Міністр фінансів ствердив також, що влада у Бухаресті поки що не підвищить збори та податки. Немає жодного проекту про збільшення певних зборів та податків. Система так як вона сьогодні функціонує, і якщо нам вдасться скоротити витрати яких вимагає і МВФ, не потребуватиме корекції у сенсі підвищення зборів. Румунія потребує грошей для інвестицій. Інфраструктура Румунії є однією з найменш розвинених у європейському контексті. Це припускає інвестиції на кількадесят мільярдів євро, у наступні 7-10 років. На даний момент не можемо інвестувати ці гроші, оскільки витрачаємо багато на пенсії та зарплатні. С. Вледеску зазначив також, що для Міністерства фінансів пріоритетом є боротьба з ухиленням від сплати податків. «Ми вже ідентифікували галузі, де це явище здійснюється. Ми почали оперативно працювати у цьому сенсі. Тепер ми вносимо поправки до законодавства за допомогою якого нам буде легше вести боротьбу з різними типами ухилення від сплати податків».

Кажуть, що Румунія є країною парадоксів. Те саме можна сказати й про румунську освіту, де теоретично навчання є безкоштовним, деякі батьки не можуть часом дозволити собі оплатити освіту дитини. Попри це, існують численні приватні навчальні заклади, що процвітають, щороку відкриваються нові, які складають серйозну конкуренцію державній освіті. Інколи організуються благодійні акції для бідних дітей, для яких ранець з новими книгами, зошитами та іншими шкільним приладдям є лише мрією.

Незважаючи на досить велику суму грошей, приватна система навчання користується все більшим попитом, починаючи від дитсадочку, потім початкової школи, загальної школи, ліцею та закінчуючи факультетом. Чому пропозиція приватних навчальних закладів є привабливою розповідає пані Елена Мірчою, директор з виховної роботи бухарестського приватного дитсадочку: "Ми заснували приватний дитсадочок 7 років тому. У нас було лише одне приміщення, але через великий попит ми розширили цей проект. Ми заснували й приватну початкову школу, оскільки батьки були дуже задоволені нашою системою навчання та бажали її продовження. Батьки шукають якісних та певних умов навчання. Приватна система навчання має більші матеріальні та фінансові можливості. Такси для навчання не є дуже великими й тому до

нашої системи навчання адресуються як батьки з великими доходами, так й батьки з середніми доходами".

Представники Міністерства освіти, дослідження й технології усвідомлюють той факт, що навчальна система стикається з певними недоліками. Маріан Бану, інспектор бухарестського шкільного інспекторату розповідає: «В окремих районах ми стикаємось з певними проблемами у школах. На національному плані, рівень полишення школи становить 1,5%-2,5%, а на рівні міста Бухарест до 1%» [8].

Економічна криза викликала в Румунії й перше банкрутство у сфері страхування. У відсутності вливання капіталу обсягом 3 мільйони євро, компанія EuroAsig змушена була оголосити банкрутство. Для зменшення наслідків кризи, уряд Терічану розробив план, що включає заходи стимулювання компаній з метою створення місць праці, але й зменшення податків. Рівень внесків до Фонду соціального страхування знизиться на 2%, румуни, котрі завчасно сплачуватимуть податки, користуватимуться 5-ти відсотковою знижкою, а реінвестовані дивіденди з метою створення робочих місць або збереження робочої сили не будуть оподатковані. Був скорочений, також, ПДВ на будівельно-монтажні роботи при будівництві житла, площа яких не перевищує 120 кв. м., а ціна 100 тисяч євро. Наскільки корисними є ці заходи?

Різниця полягає в тому, що ЄС та щонайменше давні держави-члени ЄС вжили антициклічні заходи. Отож, коли економіці погано, влада повинна вживати заходи стимулювання, а коли все гаразд, необхідно економити. Румунія, на жаль, вживала проциклічні заходи: тобто вжила заходи стимулювання, коли все було гаразд. Зараз коли погано, вжити нові заходи стимулювання дуже важко в контексті відсутності грошей та фінансування.

До позитивних моментів можна віднести й прогрес Національного агентства доброчесності, яке розширило свою діяльність і почало співпрацю з двома неурядовими агентствами, зокрема у напрямку запобігання правопорушень [8].

1 січня 2007-го року Румунія стала країною ЄС. Для цього слід було узгодити румунські економічні, соціальні та законодавчі системи з європейськими. З іншого боку, сімейне життя в Румунії проходить під владою неписаної традиції, колишніх звичаїв, намагаючись адаптуватись до реалій наших днів. Яке співвідношення між тим, яким повинно бути румунське сімейне життя і тим, яким воно є насправді? Що повинні означати європейські стандарти в сімейному житті?

Європейські стандарти стосуються врегулювання таких проблем як соціо-економічний захист дітей, духовна підтримка, піклування й захист. Нуклеарна (мала) сім'я стала своєрідною відповіддю на потреби сучасного індустріального суспільства. Вона мобільніша, а суспільне виробництво, як відомо, часто потребує пересування людей з однієї місцевості до іншої. Ця сім'я складатиметься з чоловіка (працівника), жінки (домогосподарки) та кількох дітей. І ця сімейна

форма майже зникнула, у тому сенсі, що більшість матерів почали працювати, не бажаючи бути далі домогосподарками. Соціологи вважають, що в інформаційному суспільстві, нуклеарна сім'я не може бути ідеальною моделлю. Це твердження не слід розуміти, в тому, що нуклеарна сім'я зовсім зникне, а в тому, що поширяться й інші типи сімей. У деяких соціологічних дослідженнях виявлено, що до 10% з загального числа сімей є нуклеарними у класичному розумінні [2].

Навіть якщо Румунія подолає рецесію безробіття досягне 10%, а можливі підвищення зарплат можуть бути невідчутні унаслідок збільшення рівня інфляції – стверджували минулого року представники МВФ. На початку 2010 року, ситуація не була дуже перспективною стосовно працевлаштування. Урядовці прогнозували для 2010 року рівень безробіття у 7,3%, в той час як бізнесмени більш песимістичні стверджували, що рівень безробіття становитиме більше 8%, згідно здійсненому дослідженню проведеному Асоціацією румунських бізнесменів [9].

Голова Національного профспілкового блоку Думітру Костін стверджує, що безробіття продовжує зростати. І це тому, що прийняті державою заходи є пасивними, а не активними, тобто вони мають на увазі соціальний захист, а не створення робочих місць. Ситуація ускладнюється. Стільки часу, скільки люди не мають альтернативи, з'являються кілька видів поведінки. З одного боку, виникає залежність від заходів соціальному захисту і з цієї причини деякі навіть забувають, що означає працювати, втрачають свої професійні здібності. Інші стають усе більш дратівливими і оскільки їм постійно загрожує безробіття, продуктивність їх праці все більше скорочується. В результаті цього спадає і ефективність компанії або навіть державної установи, де вони працюють. А також продовжується процес міграції. Це чітко впливає із недавніх статистиках Єврокомісії, включно зі зроблених прогнозів на ринку праці.

Але економіка та румунське суспільство не є достатньо підготовленими для такого швидкого розвитку і зіткнулося з рядом проблем: скорочення кредитування населення, зниження доходів споживачів, високе безробіття та інфляція.

Для досягнення високого рівня розвитку та наближення до провідних європейських держав, Румунія перш за все повинна приділяти увагу соціальній сфері, яка сьогодні потерпає від впливу економічної кризи та глобалізаційних процесів.

Таким чином, соціальна сфера в Румунії потребує значного розвитку, особливо в умовах економічної кризи та глобалізації. Допомога від Європейського Союзу та інших впливових міжнародних організацій є надзвичайно важливою для Румунії та дає їй змогу, незважаючи на існуючі проблеми, досягти рівня провідних країн-членів ЄС.

Джерела та література:

1. Бурдяк В. Євроінтеграційні процеси в Україні, Ру-

мунії, Молдові на початку XXI століття / В. Бурдяк // Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів: Збірник наукових праць. – Чернівці: Букрек, 2009. – С.177–193; 2. Варзар І., Громов Г. Ціна соціальних перетворень в Україні, Румунії та Молдові як фактор динамізації/гальмування їхньої співпраці у контексті євроінтеграційних процесів / І. Варзар // Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів /Збірник наукових праць. – Чернівці: Букрек, 2002. – С.61–83; 3. Гакман С. Проблеми кордонів в українсько-румунських взаєминах у контексті розширення НАТО та ЄС на Схід / С. Гакман // Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів: Збірник наукових праць. – Чернівці: Букрек, 2006. – С.224–239; 4. Григоришин С. Україна в зовнішньополітичній стратегії постсоціалістичної Румунії / С. Григоришин // Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів: Збірник наукових праць. – Чернівці: Букрек, 2002. – С.68–79; 5. Європейська інтеграція: крок за кроком / Уклад. Д. Корбут. – К.: Фонд «Європа XXI», 2001. – 216 с.; 6. Кифяк В. Особливості транскордонної співпраці у сфері туризму в контексті економічних відносин між Україною та Румунією (на прикладі євро регіону Верхній прут) / В. Кифяк // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 237–241; 7. Петров В. Нова стратегія зовнішньої політики Румунії: уроки для України / В. Петров // Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у

УДК: 94(477)"1992/2001":327.5(497)

контексті сучасних європейських процесів: Збірник наукових праць. – Чернівці: Букрек, 2009. – С.153–166; 8. Cunoaște România – membră a Uniunii Europene / Academia Română, Societatea Română de Statistică. – București: Editura Economică, 2007. – 821 с.; 9. Horia I. Bogați și săraci în Europa. Problema disparităților. / I. Horia. – Timișoara: Editura Mirton, 2006. – 378 с.; 10. Drăgan G. Tendințe și evoluții la nivelul politicii de coeziune a UE / G. Drăgan. București: Institutului European din România, 2008. – 456 с.; 11. Guvernul României – Planul Național de Reforme 2007–2010; 12. Comisia Europeană, Politica de dezvoltare regională, informare online, Propuneri privind regulamentele pentru fondurile structurale și de coeziune 2007–2013.

Liubov Sarafinchan

Modern Social Problems of Romanian Society

Article is dedicated to the one of the most important issue of social problems Romanian society. Romania has a special place among countries of Central and Eastern Europe. Without any regard, Romania is one of the important actors in modern Europe. Romania joined the EU (2007) considered it a significant achievement in international relations. After Romania joined to European Union, the country received a number of new possibilities of political and economic conditions. European strategic development programs and funds its activities directed at improving the living standards of ordinary Romanians, today European citizens. All of it helped to form the Single stable European social space.

Key words: European Union (EU), enlargement, integration, public opinion, social issues, society, youth, reform, Central and Eastern Europe, integration processes.

© **Олександр Ткачик**
(м. Луцьк)

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

У ПИТАННІ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ НА БАЛКАНАХ В 1992 – 2001 роках

У статті вивчається становлення та еволюція української зовнішньої політики протягом 1992 – 2001 років. Автор досліджує події в контексті зворотного впливу подій на Балканах на молоду українську зовнішню політику. Проаналізовано офіційні документи України у сфері міжнародних відносин України за посередництва механізмів Міністерства Закордонних Справ України, Президента України, Верховної Ради України у питанні врегулювання конфліктів в колишній Югославії впродовж 1992 – 2001 років крізь призму зворотного впливу на український стратегічний зовнішньополітичний курс.

Ключові слова: балканський напрямок, нейтралітет, позаблоковий статус, регіональне лідерство.

Постановка наукової проблеми. Зовнішньополітична діяльність України під час її перебування у складі СРСР була суттєво обмежена, оскільки права союзних республік на здійснення відносин з іноземними державами були передані загальносоюзним зовнішньополітичним органам.

На 90-ті роки XX століття припало становлення зовнішньополітичних орієнтирів та дипломатичної служби в Україні. Цей процес збігся у часі з найбільшою після Другої світової війни європейською кризою, а саме розпадом на Балканському півострові Союзної Федеративної Республіки Югославії (далі СФРЮ).

Балканська криза і Балкани, взагалі, зважаючи на їх географічну близькість, потреби української економіки, спільне слов'янське походження, спорідненість віросповідання, схожість абетки, становили важливий напрямок української зовнішньої політики (і залишаються такими надалі).

З міркувань європейської безпеки світ історичної науки повинен тримати на пульсі питання дослідження конфліктів на Балканах та способу їх вирішення. Водночас, потрібно зазначити, що вчені-балканісти, приділяючи багато зусиль для розкриття ролі української дипломатії у вирішенні конфліктів на Балканах, оминають увагою зворотній вплив подій на Балканах на молоду українську зовнішню політику.